

POGAJANJA ZA PREMIRJE, s katerim naj bi se končalo vojno v Koreji, se vlečejo že od minulega poletja. Zastopniki Združenih narodov dolže za to zavlačevanje severne Koreje in Kitajske krivim, češ da stavlja Združenim narodom nesprejemljivo pogoje, zastopniki severne Koreje ter Kitajske pa odgovarjajo, da se zastopniki Z. N. na konferenci obnašajo kot zmagovalci in vsled tega skušajo ukazovati nameno da bi se pogajali. Medtem se bitke nadaljujejo in število žrtev se veča na obeh straneh. Na sliki sta ameriška zastopnika na teh poganjih, admiral Turner in general Hodes.

Ščuvanje v tretjo splošno vojno pod zavajalnimi gesli

Kaj naj bi bila "preventivna" in "osvobodilna" vojna? — Mnogi ljudje na najodgovornejših mestih svetovnemu miru in vzajemnosti najbolj nevarni

V minuli svetovni vojni so razne vlade uporabljala vse sorte gesla, da navdušijo z njimi svoje vojake in prav tako civilno prebivalstvo. Enako v prejšnjih vojnah, celo čestokrat v takih, ki so nastale popolnoma iz imperialističnih nagibov. V davnem prošlosti pa so rabili gesla o obrambi vere in borbe proti "kriovercem". Nastajale so tudi radi ljubosumnih vladarjev ali česar že. A po tem pa vladane more v vojno razen če si dobi oporo mase, ali pa ako je njeni dežela napadena.

Japonska se "dobro izmazala". Tako npr. je Japonska dne 7. decembra 1941 z napadom na Pearl Harbor, in s svojim bliskovitem prodiranjem v razne kraje v Aziji proglašila svoje najbolj privlačno geslo, "Azija Azijatom" in pa da naj bo Azija živiljski prostor za azijsko ljudstva in njim v blagostanje, ne pa za Evropce in Američane.

Lahko se reče, da je bilo vse japonsko ljudstvo omamljeno s temi gesli in šlo je Japonski z njimi po sreči tudi drugod v Aziji, namreč v tistih krajih, ki so jih invadirali. V glavnem se je japonski nasilnosti postavil v bran le anglo-ameriški blok, povsem pa z vso svojo močjo Zed. države.

Japonska se je v svojih imperialističnih ambicijah jako učinkala in zato obletljena dne 7. dec., ko je pričela vojno, v nji ni praznik. In ne tisti datum, ko je podpisala brezpogojno kapitulacijo.

Osišče Rim-Berlin-Tokio je prekupci in prodajalci vseh vrst sploh so proti vsaki kontroli nad cenami, razen ako je njim v korist. Drugače jo označujejo za "socializem" in smo vendar za "free enterprise", socializem pa bi spravil našo deželo v pogubo. To citate v časopisih vsak dan, ali čujete v radiu in na shodi. In čestokrat tudi med našimi "modrimi" kononadajalcji v Kongresu. Trumana dolže, da nas tira v "socializem", ker se včasi oglasi za regulacije in za boljše socialno skrbstvo ter zdravstvo. Narejenega pa ni kajpada za te stvari.

PREČITAJTE PROLETARCA
vestno in brez predskodkov.

UVERILI

se boste, da je vredno ne samo biti njegov naročnik nego ga priporočiti tudi drugim, da si ga naročete.

SIRITE LIST

ki ga v načelih ne more ničesar omajati!

ZED. DRŽAVE V VALOVIH SPLOŠNE KORUPCIJE IN POLITIČNE ZMEDE

V času Kefauverjeve senatne preiskave se je predstavilo javnosti zgolj raketirje in koruptne policijske uradnike. Ker so bili javnosti predstavljeni po televizijski, ie ta preiskava postala "senzacija". Odkrila pa ni kajpada nič novega, in tudi pomagala ni dosti.

Še bolj značilne so sedanje preiskave, ker pričajo javnosti o širjenju korupcije med uradništvo zvezne vlade in v vladah posameznih držav.

Posebno na piku je v sedanji preiskavi zvezni davčni biro (internal revenue bureau). Odkriva škandal za škandalom. Dognala je, da sega korupcija celo v najvišje kroge. Pomožni generalni pravnik (assistant attorney general) T. Lamar Caudle je bil na ukaz predsednika Trumana odslovljen. Caudle je imel v področju davčne zadeve. Njegova naloga je bila prosekutirati iste korporacije in posameznike, ki vladu goljufajo na dohodninskem davku. Toda preiskava je dognala, da je bil Caudle z nekaterimi teh kršilci v zelo prijateljskih stikih in bil njihov gost na dragih potovanjih in v rezortih v Floridi ter drugie. Trumanu ni kazalo drugega kot ga vreči iz službe, posebno ko se je izvedelo, da je Caudle v enem slučaju vzel pet tisoč dolarjev "provizije" od človeka, ki je bil v preiskavi radi premalo plačanega dohodninskega davka.

Cikaški odvetnik Abraham Teitelbaum je pred senatno komisijo pričal, kako mu je par ljudi (navedel je imena), ki imajo vpliv v davčnem biroju in justičnem oddelku pretilo, da bo moral vsled premalo plačanega dohodninskega davka v zapor, a se mu lahko izogne in bo vse poravnano, če plača pol milijona dolarjev podkupnine. Teitelbaum je bogataš v davčni biro ga tirja za \$125,000 premalo plačanega dohodninskega davka. Teitelbaum pravi, da je bil to vsoto pripravljen plačati in pa 5% odstotkov kazni povrhu, toda ker se ni učaščal pritisku za podkupnino, je davčni biro z justičnim oddelkom podvzel proti njemu tožbo, katere namen je, da se ga kaznuje z visoko globo in z zaporom ob enem.

Teitelbaum je bil v času Caponejevega gangstera v Chicagu njegov odvetnik in s tem veliko zaslužil. Zveza lastnikov restavracij v Chicagu mu plačuje po \$125,000 na leto, da jih varuje pred unijami. Na podkupnine se dobro razume, pozna sindikate raketirjev in mnogi ga najemajo, kadar imajo opraviti z oblastmi. Ko so ga reporterji vprašali, čemu se je šel pogajati v Miami v Floridi z "znanci", ki imajo vpliv v davčnem biroju ter v justičnem oddelku za poravnavo glede sitnosti z davkom, je odgovoril: "Ako te ustavi na cesti policaj in ti reče, da voziš 45 milij na uro dočim bi smel voziti na dotedenju kraju ne več kot po 25 milij, veš, da se boš nadaljnje sitnosti najlaglje odkrijal, če mu stisneš dva dolarja v roko. Toda ako bi zahteval \$50, bi mu jih ne dal in bi raiše stvar poravnal pred sodnikom."

To se pravi, Teitelbaum bi bil pripravljen plačati morda kakih \$50,000 podkupnine, ne pa pol milijona dolarjev. To se mu je zdelo preveliko izsiljevanje in tako je sorabil v kašo prizadete uradnike in politikante, ki prodajajo svoj "vpliv" — in sebe.

To kajpada ni osamljen slučaj. Načelniki davčnega biroja v mnogih velikih ameriških mestih so bili vsled velike "popustljivosti" posameznikom in korporacijam, ki so plačali premalo dohodninskega davka, odslovljene.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Nebrzdana inflacija nevarnost za vse

Obljuba Trumanove administracije, da bo ustavila navijanje cen ter jih kontrolirala, se ni izpolnila. Od kar je bilo ustavljeno s kongresnim odlokom takozzano reguliranje cen, se skoro prav vse stvari še bolj podražile, večinoma z vladnim dovoljenjem. Voznine, živila, stanarina, zdravila — vse je šlo kvišku.

Prekupci in prodajalci vseh vrst sploh so proti vsaki kontroli nad cenami, razen ako je njim v korist. Drugače jo označujejo za "socializem" in smo vendar za "free enterprise", socializem pa bi spravil našo deželo v pogubo. To citate v časopisih vsak dan, ali čujete v radiu in na shodi. In čestokrat tudi med našimi "modrimi" kononadajalcji v Kongresu. Trumana dolže, da nas tira v "socializem", ker se včasi oglasi za regulacije in za boljše socialno skrbstvo ter zdravstvo. Narejenega pa ni kajpada za te stvari.

Velik udarec na navadnega človeka je tudi neprenehrivo višanje direktnih in indirektnih davkov. Predsednik Truman zahteva od Kongresa, da se jih zviša za nadaljnje milijarde. Zvezni dolg se vzliči temu viša in z njim vred inflacija.

Mnogi svare, da nam to ne

Zdaj že niti z nikljem ne mo-

ČITAJTE v tej številki

članek o stanju našega časopisa v Ameriki. Pričenja se na prvi strani. Dalje članek o Slovenskem delavskem centru na drugi strani, razpravo o histerikih, ki s svojo takto potiskuje svet in nevarnost nove svetovne vojne, notice iz upravnosti, ki so na tretji strani, komentarje in vse ostale spise, ki napolnjujejo to številko. Gradivo v njej je vredno, da ga priporočite v čitanje tudi drugim.

Malih farm vedno manj v korist veleposestvom

Lansko ljudsko štetje je ugotovilo, da se število takozvanih družinskih farm znižuje, dočim se število veleposestev, ki so obratovana po načelu masne produkcije, veča. In ta, ki že obstoje, požirajo vase male farme.

V Texasu npr. je imela škotska firma ogromno živiloskega farmo ali ranch, ki jo je to leta prodala ameriškemu farmskemu sindikatu za vsoto 18 milijonov devet sto tisoč dolarjev. Obseg 812,000 akrov, torej toliko kot je velikost kake male dežele. Za skoro dvajset milijonov dolarjev mora biti že precejšnja farma!

Ameriški kapital je industrializiral agrikulturo tudi v državah latinske Amerike in na Havajih. Malih samostojnih kmetovalcev je v tej deželi in kjerkljih imajo monopol v agrikulti ameriške države, čedadje manj. Nekoč so dñinarji veleposestnike, ki so bili v onih dneh večinoma grajsčaki, silom odpravljali in njihovo zemljo medse razdeljevali kjerkljih, se uspeli, zdaj pa jo prodajajo nazaj novim veleposestnikom, ki jo obdelujejo z najmodernejsimi stroji ter s kopo najemnikov.

Tudi pokojni časniški magnat in multimilijunar William Randolph Hearst, ki je poleg drugih bogastev zapustil v Kaliforniji veleposestvo, ki obsegajo kakih 30,000 akrov.

Člani zveznega kongresa verjamejo v penzijo — zase

Člani zveznega kongresa, kadar se upokojo, oziroma ko izgubijo mandate, so upravičeni od \$793 do \$7,375 na leto penzije. Lani je prejelo 68 bivših poslancev in senatorjev \$225,000 pokojnine. Ni slabo — zanje.

KOMENTARJI Zbira in presoja urednik

Z BETHLEHEMA pa do krajev, kjer so sedaj vsekrižem po svetu trgovska popolnoma brezpostembna in jo zavrzijo. Pištola, to pa je nekaj! In deklica se veseli zale punčke, oblekve in kar drugega takega, zgolj materijalnega je še pod drevesem. Tak je dandanašnji božič v tistih krščanskih deželah, ki so imovite.

AMERIŠKI diplomatski in ekonomski štab v Italiji je z vladom krščanske stranke Alcide de Gasperičem zezadovljen. Dali smo ji v pomoč od konca vojne in mnogo že tudi med vojno stotin milijonov dolarjev v gotovini in navozili smo ji žita, strojev, blaga in drugih potrebsčin, pa se nikjer nič ne pozna.

Namreč ne med ljudstvom. Ameriška živila vlada proda, čeprav jih pa od nas zastonj dobi. Drugih dajatev pa se polasti razred trotot, ki je po mnenju ameriških kapitalističnih ekonomov tako len v starokopiten, da se ne more zdramiti z srednjevješke miselnosti. Ameriški reporterji pravijo, da se razlikata med slojem, ki živi v aristokratskem luksusu, pa med onim, ki je razcapan in lačen, v malokateri deželi pozna tolkiko kakor v Italiji. Zato ameriški uradniki v Italiji obupujejo nad našim planom, ki ima namen dvigniti živilensko ravnen navadnega človeka, ker vidijo, da si z našimi dajatvami pomaga zgojiti imoviti sloj, masa pa je prezra. In vendar ima Italija katoliško vladivo, prav takšno, za kakršno je v zadnjih volitvah z vsem svojim cerkvinstvom aparatom agitiralo sveti oče. Ampak kaj pa tudi ljudje vedo o bedi? Niso jo očusili, revezev se ogibajo in žive v kinču ter razkošu. Drugič, mar ni sam Bog tako uredil, da "dajte cesarju, kar je cesarjeva, in Bogu kar je božjega" — revezev pa naj čakajo večnega izveličanja.

VERSKI PRAZNIKI — in državni, kar se tega tiče, so danes stvar trgovine. Na božič razdaži daril kolikor moreš ali hočeš. A je veliko tudi takih ljudi, ki bi z darili radi postregli, pa nimajo s čem. Morda se kdaj izmed vas — ako ste bili iz revščine doma — še spominjata plakanje matere, ker je vedela, kaj kopa njenih otrok pričakuje od Miklavža, pa ga ni mogla založiti, da bi jim na skrivajo, v pazno razložene peharje, naložil pričakovanji daril. Pri nas je zdaj to dokaj dobro urejeno. Ljudje zaslužijo, posebno v vojni industriji in v graftih, pa svojim otrokom v obliki božičnih daril nalože pod božična dresanca poleg drugih stvari tudi igracke-pištole, puške, uniforme z vso opremo ali Hopalong Cassidy itd.

ZANIMIV je svet in zanimiv je nauk, oglašan v krščanskih cerkvah samo na božič — "mir vnikom". Gledajo na pilotku Ježuška v Jaslih, klečeče (Konec na 4. strani)

Nekaj o naših stvareh

KAKO JE S SLOVENSKIM ČASOPISJEM V AMERIKI

Ob koncu leta smo in navadno se ob takih dneh radi ozremo nazaj, zaključujemo račune in presojo, kaj naj pričakujemo od bodočnosti. Kako npr. bo našim tiskom?

Prvi slovenski časopis v tej deželi je začel izhajati v Chicagu leta 1891, torej pred 60 leti. Ime mu je bilo "Ameriški Slovenski". Selil se je potem iz kraja v kraj in menjal lastnike, a ostal je do konca katoliški list. Prva leta je bil fanatično v borbi proti slovenskim svobodomislicem ter socialistom. Prenehel je septembra 1946 v Chicagu — torej v istem mestu kjer se je rodil. Ko je bil na višku svoje moči, je izhajal v Joliju. Njegovo ime je kupila od prejšnjega lastnika KSKJ, ki je sedaj glavni njenega glasila.

Zajstvarjeni slovenski list se oglaša newyorški "Glas naroda". Naš "Proletarec" pa je res zajstvarjeni slovenski list v tem, da ni v vsej svoji dobi še nobenkrat menjal lastnika in ne spremenil svojih načel.

Proletarec je začel izhajati januarja 1906 v Chicagu in je še sedaj. Člani JSZ v Clevelandu so pred leti predlagali, da bi se ga tja preselilo, kar pa se ni zgodilo največ zato, ker bi takratni urednik in upravnik ne mogla iti za stalno v Cleveland, namestnikov zanj pa tam niso imeli.

Proletarec je v svoji dobi za preporod slovenskih priseljenec neprecenljivo veliko storil. Gojil je delavsko zavest, ki jo naši rojaki, ki so prišli sem iz kmečkih vasi, niso niti imeli. V bojih za nazadnjaštvom je bil neizprosen. Za sabo je imel močno organizacijo razredno zavednih delavcev, ki je takrat, ko je bila na viški — pred prvo svetovno vojno, imela nad dva tisoč AKTIVNIH članov. Polovico izmed njih je bilo Hrvatov in Srbov.

Ko je začel izhajati Proletarec, je bilo med ameriškimi Slovenskimi prav tako malo razredno zavednih delavcev. Nad maso je imela kontrolo cerkev, večina takozvanih liberalcev, ki so imeli takrat svoj center v New Yorku, pa se za to množico našega s kmetov došlega ljudstva ni brigala, pač pa le za svoje koristi.

Veliko se je med nami spremenilo od tedaj in na tisoče rojakov smo oteli iz nazadnjaštv.

Proletarec se je moral boriti ne samo s sovražniki ampak skozi vso svojo dobo tudi za obstanek. To je usoda vseh delavskih listov. Več kot štiri sto angleško pisanih socialističnih listov je v dobi, od kar iz

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO DRUGO SREDO

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, III.

GLASILLO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE
NAROČNINA v Združenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75;
za četrt leta \$1.00.
Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do petka popoldne za priobčitev v številki naslednjega teden.

PROLETAREC

Published bi-weekly by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc.
Established 1906.

FRANK ZAITZ, Editor

SUBSCRIPTION RATES:
United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries: One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2-9738

ZED. DRŽAVE V VALOVIH SPLOŠNE KORUPCIJE IN POLITIČNE ZMEDE

(Nadaljevanje s 1. strani)

ni, ali pa so rajše prej sami resignirali. Gre se pri tem za milijone dolarjev in kršilcem se izplača podkupovati, posebno ker vlado pri davku namenoma goljufajo.**Javnost se zgraža in zmiguje, toda eden izmed senatorjev, ki preiskujejo kršitve v davčnem biroju, je dejal, da bi se moral zgražati prav tako nad podkupovalci kakor nad onimi, ki se dajo podkupiti.****Podkupnine, ki jih prejemajo davčni uradniki, dajejo ljudje, ki oddajajo vojna naročila — znašajo stotine milijone dolarjev, so raznih oblik. Visoki oficirji, ki imajo besedo pri oddaji vojnih naročil, so deležni dragih "božičnih" daril. Njihove žene dobivajo v dar kožuhe, ki so vredni od štiri do šest tisoč dolarjev vsaki, vabljeni so v gostije na jahte in v "ekskluzivne" rezorte, plačujejo jim stanovanja v hotelih itd. Vse to ni sicer nič novega. Novo je le odkrivanje posameznih slučajev korupcije, ki pomenijo nove škandale.****Eden takih slučajev, ki je povzročil v javnosti splošno pozornost, se je dogodil v Chicagu. "Gangster" Sam Rinella je bil v preiskavi radi osumnjenja, da je plačal premalo dohodninskega davka. Imel je "nočni klub" (night club) v čikaškem downtownu, v katerega je vložil pol milijona dolarjev. Po šestih mesecih obravnavanja je ta njegov lokal bankrotiral. Kje je bil Rinella pol milijona dolarjev, ki jih je vložil v svoj nočni lokal, so ga vprašali. Pojasnil je, da je on sam vložil \$100,000, \$200,000 mu je posodil bivši policijski kapitan Thomas J. Duffy, \$200,000 pa so mu posodili "drugi". Kdo so ti "drugi" — tega Rinella ni hotel pojasniti. Preiskovalci sodijo, da so mu denar v njegovo podvzetje posodili raketirji, katerih ni hotel izdati. Povedal je le eno ime — nameč prei omenjenega bivšega policijskega kapitana.****Par dni pozneje je bil Sam Rinella pred svojo hišo ustreljen. Rinellova žena je bila na pragu in videla, kako sta mu ubijalca posvetila v obraz, da se prepričata, da li sta svoje delo dobro izvršila, nato se odpejala v noč. Policija sumi, da sta bila to najeta poklicna morilca, ki so na razpolago raketirji, kadar koga iz med svojih vrst odsodijo v smrt.****Naravno, da so zaslišali tudi kapitana Duffyja, ki pa trdi, da niti pojma nima, kdo je Rinella ubil. Margaret Vinazides, ki je bila blagajnica v Morellovičem nočnem lokalu, je pričala, da je kapitan Duffy dal omenjeno vsoto v gotovini. To prizna, a pravi, da je posodil le nekaj nad \$100,000, ne pa nad \$200,000, kot je trdil Rinella. Zdaj se vprašujejo, kje je bil Duffy stisočake, ker s plačo, sto dolarjev na teden si jih ni mogel prihraniti. Duffy je bil policijski kapitan v enemu izmed najbolj razvitetih delov čikaškega mesta, kjer so igralnice, v katerih izgube ljudje tisočake vsak dan, in razni drugi zloglasni lokalni. Vsakemu policaju, aldermanu, sodniku in tudi navadnemu človeku je lahko jasno, da bi ti nepostavni lokalni ne mogli obstojati brez policijske in sodne zaščite. To zaščito pa je treba plačati — visoko plačati, kar je javnosti predočil s svojo preiskavo tudi senator Kefauver. Vpraševal je čikaške politijske kapitane, kako si morejo ob svoji ne previški plači privoštiti tako luksuzna stanovanja in tako potratno živeti, dasi je imel odgovor na dlani. Raketirji plačujejo, da lahko vrše svoj nepostavni posel in policiji, njihovi kapitani in drugi taki se podkupnin nič ne branijo.****Korumpiranost se torej pričenja od policajev navzgor skozi gori v zvezno vlado.****Tudi v Illinoisu je govor Stevenson odkril velik škandal. Iz privatnih virov je izvedel, da je država Illinois ogoljufana za nad deset milijonov dolarjev na leto na cigartnemu davku. Ta znaša 3c na paket cigaret. Tobačni veletržci v Chicagu so prilepljali na milijone paketov ponarejene državne znamke, ne da bi jim državni inspektorji prišli na sled. Governor Stevenson je zasumil, da so z goljufivimi veletržci bržko v zvezi, zato je najel privatno preiskovalno firmo. Njeni agenti so goljufijo takoj odkrili. Governor je pozval predstavnika državne policije in mu naročil: odberi si najzaupnejše može in uderi v skladischa tobačnih veletržcev v Chicagu tajno, da ne bodo na to nič.**

SLOVENSKI DELAVSKI CENTER

Cemu Slovenci v Chicagu nimajo svojega naravnega doma? — Kako se je pričela akcija, ki je pripomogla, da imamo sedaj saj to skromno poslopje, ki ga imenujemo za svojega in tudi je naš center?

Slovenski delavski center je tudi ena izmed onih naših ustanov, ki ji ne gre prav dobro, a vendar v danih razmerah smo zadovoljivo izhajali — saj prva leta.

So pa med nami ljudje, ki ne poznavajo ne truda za zbiranje skladu, s katerim smo pričeli že leta 1924, in ne namenov, ki jih je imela ta naša akcija.

Ko smo imeli toliko denarja, da smo sedanje poslopje kupili, smo naš stavbinski sklad JSZ reorganizirali v korporacijo z imenom "Slovene Labor Center". Ustanovitelji so bili (oznanceni po redu kakor so v korporacijskem čarterju) Frank Zaitz, John Rak, Anton Garden, Chas. Pogorelec, Philip Godina, Frank Alesh, Vinko Ločniškar in Joseph Steblay. Vsi tu navedeni so bili tedaj člani kluba št. 1 JSZ. To našo ustanovo so inkorporirali po zakonih države Illinois 25. oktobra 1935. Kot že menjeno, denar zanjo smo začeli zbirati leta 1924, a o tem več pozneje.

Cemu nimamo rajše kaj velikega?

Mnogi iz drugih krajev nas vprašajo, čemu nima takoj zgodovinsko važna slovenska naselbina, kakor je čikaška, svojega naravnega doma, ki bi ustrezal vsem potrebam naših kulturnih in drugih društev?

O tem poglavju je bilo v Proletarju pred leti že precej razpravljano, imeli smo v ta namen seje, na katere so bili povabljeni zastopniki vseh društev in niti na eni se ni izkazalo, da bo, kot rečemo po domače, "kaj iz tega".

Kaj so vzrok? Cemu? O tem bo v Proletarju v kratkem pričevanje krogu, da imamo sedaj sajnek.

Tu naj navedemo le, da ker nam ni bilo mogoče storiti glede doma kaj velikega, smo storili kolikor smo zmogli v svojem ozemju krogu, da imamo sedaj sajnek.

Nekaj podatkov o postanku stavbnega sklada.

Ideja za zgraditev poslopja v svrhe JSZ je prišla prvič na dnevn red na njenem IV. zboru meseca maja 1923 v Chicagu. Sprejeta je bila resolucija, da se razpiše asesment 5c na članu, in da se vpraša klub t. 1 ter slovensko sekcijo za posojilo cim bo članstvo odobrilo akcijo (za zvišanje asesmenta).

Ker pa se dotični načrt v praksi ni obnesel, je eksekutiva JSZ na svoji seji dne 26. marca 1924 sprejela stališče, da naj bo ta ustanova (za zgraditev doma) delniško podvzeto, ker nam nudi boljše prilike za sredstva in več varnosti v teh vzrujenih časih, da kontrola ostane onim, ki bodo z zgraditev poslopja gmotno prispevali, ali ker nas bi stala popravila in predelava toliko vsoto, da je ne bi zmogli.

Tako se je odbor končno zedinil kupiti poslopje na Lawndale v 23. ulici, ki je prej last nekega avtnega kluba, ki pa je v krizi ki je dobita svoj zamah posebno leta 1930, propal.

Takratni tajnik Jugoslovenskega hranilnega in posojilnega društva, pokojni Joseph Steblay, je reklo, da je za takup tega poslopja, ugovarjal pa je proti vsemu drugemu. To je vredno denarja, kolikor zahtevajo za hišo in štiri stavbnične, je reklo, in poslopje za vaše potrebe je skoraj povsem v redu za vas.

Tako smo sklenili kupčijo in

pripravljeni. In pazi, da ne bo čikaška policija o tem načrtu nič izvedela, dokler tvoji može na zaplenijo zalog.**Tobačni veletrgovci v Chicagu in v ostali državi so kupovali pravih državnih davčnih žigov za dobro pozico cigaretne paketov, na ostale pa so pritisnili posnarenjenega.****Kdo je spravil teh deset milijonov dolarjev na leto, ki bi jih morala dobiti država? Naravno, pretežni del je ostal v žepih tobačnih veletrgovcev, drugo pa so doobili "inspektorji" in še kdo izmed višjih nad njimi.****Ta splošna korupacija lahko požene Zed. države v moralno propalost in mnogi v poštenih krogih se resno boje, da se bo to stopnjena tudi zgodilo, če se tej prostirajo lakovnosti ne stori konec. A to je pri nas težko, ker tudi v politični urad ne prideš, razen ako si ga kupiš. Ena izmed senatnih komisij je npr. preiskovala, koliko je potrošilo za izvolitev senatorja Tafta. Merodajne mu vladnemu uradu je bilo po zakonu prijavljeno, da dva milijona dolarjev. Taftov poražen tekmeč, demokrat Ferguson pa je komisiji trdil, da se je v kampanji za izvolitev Tafta v zvezni senat potrošilo pet milijonov dolarjev. Pošteno politično gibanje je v takih razmerah nemogoče, razen ako bi ga pričele unije, ki pa so tudi okužene s korupcijo in gangsterstvom. Torej je treba takati, da se prebudi masa. Ako se kmalu ne zdrami, bo smrad korupcije okužil ves politični in ekonomski sistem te dežele, v kolikor ga že ni.**

eksekutive je zbor odobril. Fr. S. Tauchar je predložil resolucijo, ki je bila slična oni, katero je sprejel IV. zbor v Chicagu. Dolgočala je zbiranje pristojnih prispevkov in pričevanje poslopja.

pričelo se je za nas — bila je, kot že rečeno — takrat velika ekonomika kriza — novo bremo.

Inkorporiranje centra

V petek 4. oktobra 1935 se je v spodnji dvorani SNPJ vršila seja članov kluba št. 1 JSZ ter drugih delničarjev-posameznikov z dnevnim redom, kako še dobiti finančna sredstva in pa na kakšni podlagi naj to naše novo podjetje, Slovenski delavski center, inkorporiram, da bo v vseh ozirih zavarovan v prid onih, ki so zbrali denar zanjo, oziroma ga tudi sami mnogo prispevali.

Udeležilo se je tě seje okrog petdeset članov in članic.

Razprave so bile starine in veliko pripomogle, da je imel občini zbor nove korporacije delo, kako olajšano. Tej seje je predsedoval Chas. Pogorelec. Zapisnikarica je bila Angela Zaitz. Večina teh članov in članic je že od začetka vložila v ta sklad od \$25 do \$150, obresti pa so še skozi vsa leta v prid skladu, torej v korist Centru, ne pa prispevateljem.

Ustanovitev družabnega kluba

Tajnik stavbnega sklada, in po zanesje tajnik korporacije, Frank Zaitz, je poučaril, da Zapisnikarica je bila Angela Zaitz. Večina teh članov in članic je že od začetka vložila v ta sklad od \$25 do \$150, obresti pa so še skozi vsa leta v prid skladu, torej v korist Centru, ne pa prispevateljem.

Toda kri ni voda. Naš narod je vseled groznejn vojnega razdejanja komaj stopil na pot okrevarjanja, pa ga je ponovno zadeval elementarni nesreča — suša. Zato je šel SANS brez posameznikov na delo v nadi, da bodo naši ljudje kot vselej tudi to pot oprijeli svoje široko srce in velikodusno pomagali junashkim in ponosnim rojakinom v starci domovini, ki so po krividi okupatorja in domačih izdajalcev izgubili poleg imetja tudi zdravje.

Nismo se motili, kajti ob zaključku kampanje je bilo naših \$8,000, dočim je SANS prispeval \$3,000 iz lastne blagajne. Skupno torek \$11,00. Ta vsota se sicer ne da primerjati s skladom Otoške klinike, vendar je vselej dobro voljno.

A moralni smo mislili tudi še na kake druge dohode. Klub št. 1 JSZ je finančno pomagal še v naprej, toda ker s priredbami radi velike brezposelnosti ni bilo več toliko prebitka kot prej, smo se poslužili malih zabav in kolektivov med sabo. Tako so naše članice kmalu potem ko smo umorili položaj je bil mučen, nekatere so se zgražali, češ, kako je to mogoče, a tako je bilo.

Tajnik Zaitz je obljubil, da bo storil vse v svoji moći, da bo za krte izdatkov še v naprej poslužil delnike, in tako je to delo res vršil še nekaj let.

A moralni smo mislili, kajti ob zaključku kampanje je bilo naših \$8,000, dočim je SANS prispeval \$3,000 iz lastne blagajne. Skupno torek \$11,00. Ta vsota se sicer ne da primerjati s skladom Otoške klinike, vendar je vselej dobro voljno.

Toda kri ni voda. Naš narod je vseled groznejn vojnega razdejanja komaj stopil na pot okrevarjanja, pa ga je ponovno zadeval elementarni nesreča — suša. Zato je šel SANS brez posameznikov na delo v nadi, da bodo naši ljudje kot vselej tudi to pot oprijeli svoje široko srce in velikodusno pomagali junashkim in ponosnim rojakinom v starci domovini, ki so po krividi okupatorja in domačih izdajalcev izgubili poleg imetja tudi zdravje.

Nismo se motili, kajti ob zaključku kampanje je bilo naših \$8,000, dočim je SANS prispeval \$3,000 iz lastne blagajne. Skupno torek \$11,00. Ta vsota se sicer ne da primerjati s skladom Otoške klinike, vendar je vselej dobro voljno.

Toda kri ni voda. Naš narod je vseled groznejn vojnega razdejanja komaj stopil na pot okrevarjanja, pa ga je ponovno zadeval elementarni nesreča — suša. Zato je šel SANS brez posameznikov na delo v nadi, da bodo naši ljudje kot vselej tudi to pot oprijeli svoje široko srce in velikodusno pomagali junashkim in ponosnim rojakinom v starci domovini, ki so po krividi okupatorja in domačih izdajalcev izgubili poleg imetja tudi zdravje.

Toda kri ni voda. Naš narod je vseled groznejn vojnega razdejanja komaj stopil na pot okrevarjanja, pa ga je ponovno zadeval elementarni nesreča — suša. Zato je šel SANS brez posameznikov na delo v nadi, da bodo naši ljudje kot vselej tudi to pot oprijeli svoje široko srce in velikodusno pomagali junashkim in ponosnim rojakinom v starci domovini, ki so po krividi okupatorja in domačih izdajalcev izgubili poleg imetja tudi zdravje.

Toda kri ni voda. Naš narod je vseled groznejn vojnega razdejanja komaj stopil na pot okrevarjanja, pa ga je ponovno zadeval elementarni nesreča — suša. Zato je šel SANS brez posameznikov na delo v nadi, da bodo naši ljudje kot vselej tudi to pot oprijeli svoje široko srce in velikodusno pomagali junashkim in ponosnim rojakinom v starci domovini, ki so po krividi okupatorja in domačih izdajalcev izgubili poleg imetja tudi zdravje.

Toda kri ni voda. Naš narod je vseled groznejn vojnega razdejanja komaj stopil na pot okrevarjanja, pa ga je ponovno zadeval elementarni nesreča — suša. Zato je šel SANS brez posameznikov na delo v nadi, da bodo naši ljudje kot vselej tudi to pot oprijeli svoje široko srce in velikodusno pomagali junashkim in ponosnim rojakinom v starci domovini, ki so po krividi okupatorja in domačih izdajalcev izgubili poleg imetja tudi zdravje.

Toda kri ni voda. Naš narod je vseled groznejn vojnega razdejanja komaj stopil na pot okrevarjanja, pa ga je ponovno zadeval elementarni nesreča — suša. Zato je šel SANS brez posameznikov na delo v nadi, da bodo naši ljudje kot vselej tudi to pot oprijeli svoje široko srce in velikodusno pomagali junashkim in ponosnim rojakinom v star

PRIPOVEDNI DEL

Miško Kranjec: Fara Svetega Ivana

ROMAN

(Nadaljevanje)

Naslednje jutro sta odšla po pes poti do postaje, ne da bi razen Gize kdo kaj vedel. V vlaiku je postala vrednjaka, ko je gledala skozi okno zimsko pokrajino.

"Tako lepo bi bilo potovati nemam daleč, daleč," je rekla tiho. "Morda domov . . ."

Na postaji v Mariboru ju je čakal Šmon z dvema prijateljema.

"No, si le prisla?" je reklo, ko ji je segel v roko. "No prav. Vse je v redu. Se pred poldnem opravimo to neumno ceremonijo, zvečer pa adijo, Maribor! Zdaj greva najprej v kako konfekcijo, da kupiva obliko zate. — Pa vi, Klemenc? mu je stiskal roko.

"Ste le prišli? No, hvala vam za to. Poklical sem vas zato,

ker vas pošteno sovražim! Ne zaničujem, sovražim! Vi mene sicer zaničujete, ker vi ste idealist.

Nekoč sem tudi jaz bil vam podoben, še otrok, nekje v Skofovih zavodih, kjer sem študiral. Morda sem vas zato sovražil in vas še, ker ste vi ostali idealist, jaz pa sem na vse pljujan. Veste, komunist bi že ne mogel postati, ker so komunisti največji tepeci, kar se tiče idealizma.

Posekajo celo najbolj strastne kristjane! — Ne smete misliti,

da sem se spriznjal z vami in da si bova prijetelja. Če bi prišlo do revolucije, bi si midva bila največja nasprotnika, in ako bi mi prišli v roke, bi vas mirono, celo z veseljem ubil. Ampak Korenu in Sušniku vas ne dam ubiti! Pobegnite iz tistega kraja Tam bo umazano klanje, ko pride Nemci. Vi morda niti ne slutite, kaj se tam pripravlja!

Bodite pametni! — Povejte, ali bodo pri Svetem Ivanu hudo presenečen, ki jom boste povedali, kaj se je zgodilo? Zelo rad bi videl, kakšne obrazy bodo načrivali, zlasti Korenček." In zasmejal se je.

Klemenc je poslušal to gospodobnost, ki je izvirala iz Šmonove pisanosti: že navsezgodaj se ga je bil navleklo. Misliš pa je Klemenc tudi na strašno bitvo tega človeka. Od kod se je vzelo vanj vse to? Ali je po-kvarjen samo kot posameznik, ali je predstavnik kake skupine, kake plasti, razreda ali česa? Ali je odsev te razrvane dobe? Izrasteck dobe med dvema vojnoma? Izrodek civilizacije, odmirajočega sveta?

Poroka je bila predpoldne, kakor hitro se je Zofija preobokla v trgovini. Prišla je lepo oblečena in obraz si je z barvami kar lepo popravila. Odšli so v cerkev.

Zofija je postala — žena.

— Ali je mislila, do bi kdaj

to postala? — je mislil o njej Klemenc. Klub vsemu je na njenem obrazu ta trenutek ležal mir. Molila je. Iz svoje mladosti je ponesla do sem samo še molitve, svojo vero, ki ji jo je bila vcepla v srce mati. Ta molitve je bila iskrena in ni imela nič opraviti z resničnostjo.

Bila je kar dovolj lepa v svoji novi suknji, s klobukom na glavi, z bledim licem, in ko ji je Matija čestital, kakor so storili tudi vsi drugi, se mu je sicer grenko, a še kar vedro namensnila.

V gostilni, kjer so obedovali, so postali veseli. Šmon je povestil sicer nekaj svojih starih

vicev, a še kar znosnih. Naužanje pa se je spet lotil Matija. Ni si mogel kaj, da bi ga ne izval, vendar ne tako surovo, da bi žalil. Vzdržal se je. "Cudim se," je reklo naposled, kako me morete prenašati. A nič manj, da ste na povabilo vendarle prisli. Jaz bi na vašem mestu ne prisli." Matija ga je nekaj časa gledal, nato pa vprašal:

"Povejte, Šmon, ali ste v vsem šli do kraja, ali pa ste se kje ustavili in se zdaj zadnjič odločite?"

Šmon je nekaj časa strmel vanj, kakor bi ne razumel, in cesar drugi v resnicu niso razumeli, čeprav so slišali. Šmonu pa se je počasi le zjasnilo. Ozrl se je po Klemencu, že zinil, a vendar ni izgovoril. Nato se je obrnil k drugim in začel govoriti o docela drugih stvareh.

Zvečer ju je Matija spremil na vlak. Spontoma je Šmon našel priložnost, da je šel z Matijom. "Odgovora sem vam še dolžan," je reklo, "na vprašanja, ki ste mi ga zastavili v goštinstvu. Povejte odkrito, kakšno mnenje imate o meni?"

"Rad bi ga popravil, če bi se imel na kaj opreti. Nekaj malega ste storili, toda nekaj vas še moram vprašati: vojna bo, pozejte, kaj boste v storili?"

"Ali boste vi branili domovino, če bo napaden?" je vprašal Šmon, namesto da bi odgovoril.

"Branil jo bom. Se vam čudo no zdi?"

Šmon ga je nekaj časa gledal, nato pa dejal: "Verjamem vam. Ste zares take baže idealist, da ste zmožni kaj takega."

"To še ni odgovor z vaše strani," je menil Klemenc.

"Ta država", je dejal Šmon, "je obsojena na pogin, verjmite mi. Morda jo boste vi komunisti branili, toda vi boste tudi edini. Kdo drugi pa naj se grebit za njo? Nikogar ni. Vse to je že zdavnaj izdan. Morda vem več, kakor mislite!"

Šmon se je nasmešnil. "Stvar je tako, da so si že vsi, ki so pa-

metni, postali pri Nemci: oficirji, politiki, gospoda, vse in vsi. Če pa je še kdo, ki se tava, ki bi se boril, koga pa najima za sabo? Za obrambodovinove so potrebeni ljudje, to je, pri nas kmetje. Kmetje ne pojdejo v boj! In če bodo šli s silo, se ne bodo branili, verujte mi, ne bodo se borili. Kdo naj potem brani državo? Nične. Ali naj bo Šmon tako neumen, da se bo zaletaval z glavo v zid? Jaz nimam nobenih idealov, jaz nimam nobene vere."

Poroka je bila predpoldne, kakor hitro se je Zofija preobokla v trgovini. Prišla je lepo oblečena in obraz si je z barvami kar lepo popravila. Odšli so v cerkev.

Zofija je postala — žena.

— Ali je mislila, do bi kdaj

to postala? — je mislil o njej Klemenc. Klub vsemu je na njenem obrazu ta trenutek ležal mir. Molila je. Iz svoje mladosti je ponesla do sem samo še molitve, svojo vero, ki ji jo je bila vcepla v srce mati. Ta molitve je bila iskrena in ni imela nič opraviti z resničnostjo.

Bila je kar dovolj lepa v svoji novi suknji, s klobukom na glavi, z bledim licem, in ko ji je Matija čestital, kakor so storili tudi vsi drugi, se mu je sicer grenko, a še kar vedro namensnila.

V gostilni, kjer so obedovali, so postali veseli. Šmon je povestil sicer nekaj svojih starih

vicev, a še kar znosnih. Naužanje pa se je spet lotil Matija. Ni si mogel kaj, da bi ga ne izval, vendar ne tako surovo, da bi žalil. Vzdržal se je. "Cudim se," je reklo naposled, kako me morete prenašati. A nič manj, da ste na povabilo vendarle prisli. Jaz bi na vašem mestu ne prisli." Matija ga je nekaj časa gledal, nato pa vprašal:

"Povejte, Šmon, ali ste v vsem šli do kraja, ali pa ste se kje ustavili in se zdaj zadnjič odločite?"

Šmon je nekaj časa strmel vanj, kakor bi ne razumel, in cesar drugi v resnicu niso razumeli, čeprav so slišali. Šmonu pa se je počasi le zjasnilo. Ozrl se je po Klemencu, že zinil, a vendar ni izgovoril. Nato se je obrnil k drugim in začel govoriti o docela drugih stvareh.

Zvečer ju je Matija spremil na vlak. Spontoma je Šmon našel priložnost, da je šel z Matijom. "Odgovora sem vam še dolžan," je reklo, "na vprašanja, ki ste mi ga zastavili v goštinstvu. Povejte odkrito, kakšno mnenje imate o meni?"

"Rad bi ga popravil, če bi se imel na kaj opreti. Nekaj malega ste storili, toda nekaj vas še moram vprašati: vojna bo, pozejte, kaj boste v storili?"

"Ali boste vi branili domovino, če bo napaden?" je vprašal Šmon, namesto da bi odgovoril.

"Branil jo bom. Se vam čudo no zdi?"

Šmon ga je nekaj časa gledal, nato pa dejal: "Verjamem vam. Ste zares take baže idealist, da ste zmožni kaj takega."

"To še ni odgovor z vaše strani," je menil Klemenc.

"Ta država", je dejal Šmon, "je obsojena na pogin, verjmite mi. Morda jo boste vi komunisti branili, toda vi boste tudi edini. Kdo drugi pa naj se grebit za njo? Nikogar ni. Vse to je že zdavnaj izdan. Morda vem več, kakor mislite!"

Šmon se je nasmešnil. "Stvar je tako, da so si že vsi, ki so pa-

metni, postali pri Nemci: oficirji, politiki, gospoda, vse in vsi. Če pa je še kdo, ki se tava, ki bi se boril, koga pa najima za sabo? Za obrambodovinove so potrebeni ljudje, to je, pri nas kmetje. Kmetje ne pojdejo v boj! In če bodo šli s silo, se ne bodo branili, verujte mi, ne bodo se borili. Kdo naj potem brani državo? Nične. Ali naj bo Šmon tako neumen, da se bo zaletaval z glavo v zid? Jaz nimam nobenih idealov, jaz nimam nobene vere."

Poroka je bila predpoldne, kakor hitro se je Zofija preobokla v trgovini. Prišla je lepo oblečena in obraz si je z barvami kar lepo popravila. Odšli so v cerkev.

Zofija je postala — žena.

— Ali je mislila, do bi kdaj

to postala? — je mislil o njej Klemenc. Klub vsemu je na njenem obrazu ta trenutek ležal mir. Molila je. Iz svoje mladosti je ponesla do sem samo še molitve, svojo vero, ki ji jo je bila vcepla v srce mati. Ta molitve je bila iskrena in ni imela nič opraviti z resničnostjo.

Bila je kar dovolj lepa v svoji novi suknji, s klobukom na glavi, z bledim licem, in ko ji je Matija čestital, kakor so storili tudi vsi drugi, se mu je sicer grenko, a še kar vedro namensnila.

V gostilni, kjer so obedovali, so postali veseli. Šmon je povestil sicer nekaj svojih starih

vicev, a še kar znosnih. Naužanje pa se je spet lotil Matija. Ni si mogel kaj, da bi ga ne izval, vendar ne tako surovo, da bi žalil. Vzdržal se je. "Cudim se," je reklo naposled, kako me morete prenašati. A nič manj, da ste na povabilo vendarle prisli. Jaz bi na vašem mestu ne prisli." Matija ga je nekaj časa gledal, nato pa vprašal:

"Povejte, Šmon, ali ste v vsem šli do kraja, ali pa ste se kje ustavili in se zdaj zadnjič odločite?"

Šmon je nekaj časa strmel vanj, kakor bi ne razumel, in cesar drugi v resnicu niso razumeli, čeprav so slišali. Šmonu pa se je počasi le zjasnilo. Ozrl se je po Klemencu, že zinil, a vendar ni izgovoril. Nato se je obrnil k drugim in začel govoriti o docela drugih stvareh.

Zvečer ju je Matija spremil na vlak. Spontoma je Šmon našel priložnost, da je šel z Matijom. "Odgovora sem vam še dolžan," je reklo, "na vprašanja, ki ste mi ga zastavili v goštinstvu. Povejte odkrito, kakšno mnenje imate o meni?"

"Rad bi ga popravil, če bi se imel na kaj opreti. Nekaj malega ste storili, toda nekaj vas še moram vprašati: vojna bo, pozejte, kaj boste v storili?"

"Ali boste vi branili domovino, če bo napaden?" je vprašal Šmon, namesto da bi odgovoril.

"Branil jo bom. Se vam čudo no zdi?"

Šmon ga je nekaj časa gledal, nato pa dejal: "Verjamem vam. Ste zares take baže idealist, da ste zmožni kaj takega."

"To še ni odgovor z vaše strani," je menil Klemenc.

"Ta država", je dejal Šmon, "je obsojena na pogin, verjimate mi. Morda jo boste vi komunisti branili, toda vi boste tudi edini. Kdo drugi pa naj se grebit za njo? Nikogar ni. Vse to je že zdavnaj izdan. Morda vem več, kakor mislite!"

Šmon se je nasmešnil. "Stvar je tako, da so si že vsi, ki so pa-

metni, postali pri Nemci: oficirji, politiki, gospoda, vse in vsi. Če pa je še kdo, ki se tava, ki bi se boril, koga pa najima za sabo? Za obrambodovinove so potrebeni ljudje, to je, pri nas kmetje. Kmetje ne pojdejo v boj! In če bodo šli s silo, se ne bodo branili, verujte mi, ne bodo se borili. Kdo naj potem brani državo? Nične. Ali naj bo Šmon tako neumen, da se bo zaletaval z glavo v zid? Jaz nimam nobenih idealov, jaz nimam nobene vere."

Poroka je bila predpoldne, kakor hitro se je Zofija preobokla v trgovini. Prišla je lepo oblečena in obraz si je z barvami kar lepo popravila. Odšli so v cerkev.

Zofija je postala — žena.

— Ali je mislila, do bi kdaj

to postala? — je mislil o njej Klemenc. Klub vsemu je na njenem obrazu ta trenutek ležal mir. Molila je. Iz svoje mladosti je ponesla do sem samo še molitve, svojo vero, ki ji jo je bila vcepla v srce mati. Ta molitve je bila iskrena in ni imela nič opraviti z resničnostjo.

Bila je kar dovolj lepa v svoji novi suknji, s klobukom na glavi, z bledim licem, in ko ji je Matija čestital, kakor so storili tudi vsi drugi, se mu je sicer grenko, a še kar vedro namensnila.

V gostilni, kjer so obedovali, so postali veseli. Šmon je povestil sicer nekaj svojih starih

vicev, a še kar znosnih. Naužanje pa se je spet lotil Matija. Ni si mogel kaj, da bi ga ne izval, vendar ne tako surovo, da bi žalil. Vzdržal se je. "Cudim se," je reklo naposled, kako me morete prenašati. A nič manj, da ste na povabilo vendarle prisli. Jaz bi na vašem mestu ne prisli." Matija ga je nekaj časa gledal, nato pa vprašal:

"Povejte, Šmon, ali ste v vsem šli do kraja, ali pa ste se kje ustavili in se zdaj zadnjič odločite?"

Šmon je nekaj časa strmel vanj, kakor bi ne razumel, in cesar drugi v resnicu niso razumeli, čeprav so slišali. Šmonu pa se je počasi le zjasnilo. Ozrl se je po Klemencu, že zinil, a vendar ni izgovoril. Nato se je obrnil k drugim in začel govoriti o docela drugih stvareh.

Zvečer ju je Matija spremil na vlak. Spontoma je Šmon našel priložnost, da je šel z Matijom. "Odgovora sem vam še dolžan," je reklo, "na vprašanja, ki ste mi ga zastavili v goštinstvu. Povejte odkrito, kakšno mnenje imate o meni?"

"Rad bi ga popravil, če bi se imel na kaj opreti. Nekaj malega ste storili, toda nekaj vas še moram vprašati: vojna bo, pozejte, kaj boste v storili?"

"Ali boste vi branili domovino, če bo napaden?" je vprašal Šmon, namesto da bi odgovoril.

"Branil jo bom. Se vam čudo no zdi?"

★ ★ KRITIČNA MNENJA, Poročila in razprave ★ ★

KOMENTARJI

(Konec s 1. strani)

volje . . ." A miru zdaj niti na božič ni več.

DOGODOLO se je nekje v naši deželi v velikem mestu na severu. Vršil se je pogreb. Mrliča so po stopnicah nesli v cerkev. A sredi stopnic se dno rakte udre in mrlč — bila je ženska — se zakotili po stopnicah. Predstavite si strmenje in obup sorodnikov pokojnike in začudenje ter prestrašenje med ostalimi pogrebci. Pogrebni je nato tožil neko čikasko firmo, ki izdeluje in prodaja rakte na debelo, za \$150,000 odiskodnine. Kompanija se je z njih pogodila za \$15,000. Od tega si je nekaj vzel pogrebni, nekaj advokat, drugo je bilo izročeno sorodnikom. A to pri tem ni važno, pač pa dejstvo, kakšen "tres" prodajajo v obliki raktev. Na zunaj je vse lično, in pa silno draga. A vredno pa ni. Tudi to je "raket", proti kateremu pa se le maloko oglasi, kajti ljudje radi potrošijo za pogreb svojih umrlih kolikor zmrejo in nič ne mešetarijo. Zares nerodno pa je, ko se zgoditi tako nezgoda kot je gori opisana. V mnogih evropskih mestih imajo občinske pogrebne zavode. Vanje plačuješ kot npr. pri nas za zavarovalnice, in ko kdo v družini umre, je deležen dostojnega pogreba ne da bi bilo potrebno družini seči globoko v žep, kot je to star običaj v tej deželi.

CAMIGINSKI OTOK na Filipinu je zadela baš pred temi prazniki strahovita katastrofa. Vulkan Hibok-Hibok je začel 7. decembra bruhati lavo, gorec pepel in plin, ki je ugonobil stotine življenj. Prva poročila so se glasila o tisočih žrtv. Kdor je le mogel, že utekel nevarnosti, a mnogi so pod plini in pod padci žarečega kamena onemogli in ostali na kraju nesreče mrtvi. Pobrali so jih čim se je vulkan nekoliko umiril. Bruhal je v presledkih, da so bila tudi vse rešilna prizadevanja v bližnjih vseh brez uspeha — oziroma nemogoča. Božič na tem otoku za revno prebivalstvo, kar ga je ostalo med živimi, torej ne bo prav nič vesel. Toda prebivalci na njemu so verni, zato pa toliko več molijo, da jim je saj to utehu.

MARSIKOMU je nesreča raje bolj za petami kakor sreča. Toda George Sampson v Chathamu na Angleškem je imel to srečo, da je nad 25 let potniški bus, dostikrat dvokrovne, brez vsake nezgode. Družba, za katero je delal, mu je pripravljala za na 6. decembra slovesnost, na kateri bi bil Geo. Sampson odlikovan v priznanje za svoj rekord z lico medaljo ter z nagrado. A dan prej se mu je sreča popolnoma iznevela. Ko je vozil svoj bus, poln potnikov, zvečer proti cilju, je korakala pred njim četa dečkov kadetov. Peli so in marširali po taktu. Sli so na neko sportno slovesnost. George Sampson pa bodisi da jih ni videl, ali pa je bil avtomatično toliko zamisilen, da ni pazil, kaj je pred njim. Tako je s svojim velikim busom zavozil v gručo. Do smrti povojenih je bilo na mestu kakih 25 dečkov, nekaj težko, oziroma smrtno nevarno poškodovanih, drugi spredaj pa so dobili le manjše poškodbe, ali pa so smrtno prestrašeni razpršili. Pravijo, da je bila to največja nesreča te vrste, kar jih pomnijo v Angliji. V družinah teh dečkov tudi ne bo veselja ob praznikih, dasi so na Angleškem tradicija radovanja. Najbolj nesrečen pa je kajpada šofer, ki se je ob trupih razjokal. Dal bi tisoč medalj, da bi se mu ne pripetila takta nesreča — a če ne bdiš, ako si ne ohriš prisotnost duha, se ti posebno na vožnji dogodi v sekundi.

Iskati napake na drugih je igrica. Delati je težje.

Ker ste naprednjak, koliko storte za napredek?

Komur je služba edino prepranje, bo med demokrati ali republikanci.

GORNJE JE KARTUN IZ URADA ZVEZNE VLADE, cigar namen je, namreč namen urada, zajeziti inflacijo. Narašča, in vlaža apelira, da ako jo hočemo ustaviti, moramo vse pomagati.

Kako? To je vprašanje! Vlada ima moč regulirati cene. Ima sedno in policijsko silo, Kongres in lokalne zakonodaje. In če pride polom, tak, kakršnega je v inflaciji doživel leta 1914 dalje — od kar imamo svetovne vojne, že marsikatera dežela — kaj potem z vsem tem našim bogastvom? Polom bo hujši, kakor je bil leta 1929 in Zed. države bodo dobile nov vladni sistem, ki pa ne bo demokratičen, ker vlado si bodo prizadevali ohraniti v svojih pesteh privilegi s fašističnimi sredstvi.

Ščuvanje v tretjo splošno vojno pod zavajalnimi gesli

(Nadaljevanje s 1. strani)

Je med nami še nekaj razsodnih ljudi

MARSAL TITO svetuje v posmernje in v stabiliziranje Evrope odhod vseh okupacijskih armad, torej iz Nemčije in Avstrije, in odhod ruskih čet tudi iz Madžarske, Romunije, Čehoslovaške in Bolgarije. Na racun Amerike pa je dejal, da je njen boj proti komunizmu napaka taktika. On meni, da v Washingtonu ne znajo zapasti razlike med komunizmom in ruskim imperializmom. Naj se bi Amerika torej rajše borila proti slednjemu, namesto da pobija prizadevanja tistih ljudstev, ki bi se rada rešila iz starih ekonomskih okrovkov izkoriscanja ter si pomagala z ljudskim gospodarstvom v boljši živiljenske razmere in v resnično socialno zaščito. Njegova nasvetna pri nas ne bodo upoštevali in vihri v prid reakcije pod pretezo boja zoper komunizem se bo nadaljeval.

ČIKASKA FEDERACIJA u. AFL (Chicago Federation of Labor) je na svoji konferenci 4. decembra sklenila črtati iz svoje ustave dve "socialistični" točki, ki sta bili sprejeti pred 55 leti, ko je bila ta organizacija ustanovljena. Ena točka spomini, ki je sedaj odpravljena, se je glasila, da je naloga unij devoljati za občinsko lastništvo vodovodov, elektraren in plinaren, cestnih železnic, telefona itd., in vse to naj obratuje občina v korist ljudstvu namesto da bi ta sredstva privatna last ter služila privatnemu profitu. In druga zdaj črtana točka se je glasila, da naj vsa municipalna dela, kot popravljanje cest itd. vrši občina s svojimi delavci namesto da bi se najemalo privatne kontraktorce. Da — ko so bile unije v tej deželi ustanovljene, so imele v svojih programih mnogo socialističnih točk in nekatere tudi povsem socialistično vodstvo. Sedaj pa prav tako vrnemo v star sistem, ki povzroča krize, brezposelnost, finančne poleme in vojne, kot zveza industrialcev in trgovska komora. Tako je zdaj. Pa ne bo zmeraj tako.

Mathews smatra, da ako bi nas zgodovina označila za povzročitelje take vojne, bi nam svet tega nikoli ne odpustil. Korak za korakom v pogubo Mathews smatra, da taktika, ki jo vodi naša dežela v svetovni in notranji politiki, nas vodi korak za korakom v pogubo. Torej kako ustvariti novo taktiko, ki bo stremelj res ustvariti pogoje za mir, namesto le za pripravljenje v največji vojni požar, kar ga je še kdaj videla zemlja?

V minuli vojni je predsednik Roosevelt objaviljjal svobodo ljudstvam v kolonijah in enakopravnost. Zdaj, ko nas tista ljudstva tirajo, da na jih objubo izpolnimo, pa o nji molčimo in pomagamo kolonialnim silam. Zamorci in Južnoafriški uniji, ki so v ogromni večini, so se pritožili proti zatiranju nad njimi sedanju zasedanju Zdrženih narodov v Parizu, enako zatiranji Maročani proti francoski tiraniji. Ko se je glasovalo o njihovem apelu za človečanska pravice, se je delegacija Zed. držav glasovanja vzdržala, enako vse druge kolonialne sile, med njimi Francija, Anglija, Belgija, Nizozemska, Portugalska, Danska in z njimi tudi Kanada in še par drugih. Obljubljane "štiri svobodničine" so torej še vedno le na papirju.

Vendar pa se zatirana ljudstva bolj in bolj upirajo in pridobivajo na pravici in moči. Da bi se ta proces le v miru nadaljeval — namreč brez da bi se svet zapletlo v novo krvavo ihto, pa do dobr, dasi tudi v takem razvoju ne bo šlo brez nasilij, kar vidimo zdaj v Egiptu, v Iranu, v Indokini, Malajih itd. Ampak to je še vedno kontroliran,

lokaliziran požar. Ali bomo naše prenapete moči pomiriti, da ga ne razsirijo? Bomo, ako bodo predstavniki drugih dežel v organizaciji Združenih narodov dovolj razsodni in pomagali krotiti vročekrvne v USA in v USSR, ki razdvajajo svet.

J. S. L. A. ima nove telefonske številke

Chicago, Ill. — Jugoslovansko hranilno in pšojilno društvo napreduje toliko, da si je moral najeti nadaljnje žične telefonske zveze. Prej se je telefonika številka glasila na L-A-W-N-D-A-L-E-1-6262 in ta številka O-S-T-A-N-E, dodani pa sta ji še -3 ter 4. Torej ak ne dobre pravice, poklicite drugo ali tretjo.

JHPD bo znova plačalo vlagateljem po 3% obresti za to polovico leta, kar je kajne v sedanjih časih lepa obrestna mera.

Imovina JHPD znaša nad štiri milijone dolarjev, kar je v teku zadnjih par let res velik napred.

Kot vam že znano, so vse vloge zavarovanje do vso \$10,000, torej so vlagatelji lahko brez skrb, tudi če bi odbor ne bil vosten. A JHPD ima celo skrbni odbor in knjige so pregledane ne samo od nadzornikov, ki si jih vsako leto izbere občni zbor, temveč tudi po državnih nadzornikih in akountantih.

Seja delničarjev te ustavne se bo vršila, kot običajno, februarja prihodnje leto. Kje in na kateri dan, to bo poročano pisno vsakemu delničarju JHPD.

Prebivalstvo sveta v 50 letih jako naraslo

Stevni uradi Organizacije združenih narodov so izračunali, da šteje prebivalstvo vsega sveta sedaj dve milijardi 400 milijonov ljudi, ali 50 odstotkov več kakor pred 50 leti. Isti vir pravi, da prebivalstvo po svetu naraste vsak dan za 60,000 ljudi.

Martin Mihelich

se vam priporoča, kadarkoli želite električne pometalki (carpet sweeper) ali karkoli drugega v tej stroki. Zastopa Electrolux Cleaner and Air Purifier. — Kadar kaj takega potrebujete, mu pišite na Willmette and 55 St., Westmont, Ill., ali pa ga poklicite po telefonu Downers Grove 577-M. Priseli bo v vam kamorkoli v Chicagu in okolici in demonstriral svoje modele. Prepričani smo, da vam bodo ugajali.

Študiranje veteranov na vladne stroške

Po drugi svetovni vojni se je privilegija šolanja na vladne stroške poslužilo 7,600,000 veteranov. Mnogo se jih je naučilo raznih poklicov, drugi so si izpolnili znanje, a na tisoče je tudi takih, ki so šli v žolo, da so zapravljali svoj čas in ljudski denar.

Nekaj o naših stvareh

(Nadaljevanje s 1. strani.)

kanov, ki tudi prinaša čedalje več angleškega gradiva. Samostojna revija, toda katoliško usmerjena, pa je Novi svet, ki jo izdaja v Chicagu in urejuje John Gottlieb.

Slovenski dnevnički so še trije — Prosveta, Enakopravnost in Ameriška domovina. Prva izhaja v Chicagu, ostala dva v Clevelandu.

Ameriška domovina je bojevit list slovenskega klerikalizma v Ameriki in ob enem trgovski. V politiki je demokratičen, toda v zadnjih par letih je iz njega razvidno, da so se ji — namreč Ameriški domovini, nekateri demokratični politiki zamirili.

Enakopravnost je liberalen list, v politiki neopredeljen, v vojnih kampanjah pa za kandidate starih dveh strank, namreč za tiste, ki jih odobri lastniki listov. Enakopravnost je sedanj Jugoslaviji naklonjena, dočim ji je Ameriška domovina sovražna od vsega začetka partizanskih bojev.

Prosveta je politično nestrankarska, toda urejevana v socialističnih smernicah. Dokler smo imeli v tej deželi močno socialistično stranko, je v duhu jednotne resolucije agitirala zanjo.

Glas naroda v New Yorku je sedaj posest družbe "Novi List", Inc. Njen "Novi List", pisani v hrvaščini, je bil ustanovljen za boj proti hrvatskemu in srbskemu kominforminemu tisku, ter drugim takim hrvatskim in srbskim listom, ki pišejo o Titovi Jugoslaviji sovražno. Kominform tisk trdi, da oba ta dva lista Jugoslavija podpira.

Naj omenimo še "Koprive" v Clevelandu, ki jih piše, riše in tiska Ivan Jontež. V njih skuša opeči kogarkoli izmed onih, ki jih "ima v želodcu", ali pa, kot bi rekli, "na piki".

"Glasila" podpornih organizacij so poleg že prej omenjene Prosvete Nova doba, ki pa ima prvi strani ime v angleščini, New Era. To je list Ameriške bratske zveze. Dalje Glasilo ADZ (Ameriške dobrodelne zveze), Glasilo KSKJ in pa Zarja, glasilo Slovenske ženske zveze.

Največ oglasov imajo Prosveta, Ameriška domovina in Enakopravnost, ki jim omogočajo, da lahko dnevno izhajajo. Tudi nekateri drugi slovenski listi imajo precej oglasov.

Vsi ti trije dnevnički so vsak po svoje živahno urejevani, najbolj bojevita pa je zdaj A. d. Največ dopisov prinaša Prosveta.

Iz poročila pošti bi bilo razvidno, da ima izmed teh treh dnevnikov Ameriška domovina največ naročnikov. Šteto povprečno sredino izdajo Prosvete, ki je obligativna za vse člane, pa ima Prosveta največjo cirkulacijo izmed vseh slovenskih listov v Ameriki.

Tako torej prehaja na slovenski tisk, oziroma kolikor je še slovenskega gradiva v naših listih, iz starega v novo leto. Velika draginja je vse prizadela, posebno Proletarca, ker ima prav malo oglasov in pa nobene organizacije za sabo, ki bi ga mogla podprtih.

Smrt kosi naročnike vsem slovenskim listom, novih prisiljencev pa ni, razen kolikor je bilo v minulih par letih sem beguncov pripuščen. Te pa so okupirali katoliški krog.

Ameriški "melting pot" dobro deluje, kajti na ulicah v predelih mest, kjer žive naseljenici, slišiš vedno manj tuje govorice. Izjemno so le še velike naselbine, kakor je slovenska v Clevelandu, češka v Chicagu, italijanska in poljska.

Tak je razvoj te dežele. Tisk tujerodcev je zanjo veliko storil in baš tujerodci so v graditvi bogastva Zed. držav opravili največ najbolj napornega dela.

Torej tako, in da ostanemo pri starri tradiciji, se poslužimo tudi mi starega vsakolegova vožila, "vesele božične praznike in srečno novo leto!"

MORJE NAIVNOSTI

Ljudska naivnost je ogromna. Pripravljena je sprejeti za resnico vse, kar ji natvejajo "veziki ljudje".

Komur je za resničen delavški list, naj naroči in agitira za "Proletarca".

Niso povsod žabe, kjer je voda, a kjer slišiš žabe, tam je voda.

Dr. John J. Zavertnik
PHYSICIAN and SURGEON
3724 WEST 26th STREET
Tel. CRAWFORD 7-2212

OFFICE HOURS:
1:30 to 4 P.M.
(Except Wed., Sat. and Sun.)
6:30 to 8:30 P.M.
(Except Wed. Sat. and Sun.)

Residence:
221 Shinstone Rd., Riverside, Ill.
Phone Riverside 2212

Slovene Records

10 Inch Records — 95c

BY F. YANKOVIC AND HIS YANKS

8884 Beer barrel polka

Marianne, fox trot

I'm gonna get a dummy, pol.

When you're away

Night after night, waltz

Hoop-Dee-Doo, polka

IZ ZGODOVINE

Ameriškega družinskega koledarja

V Proletarju z dne 25. julija letos smo imeli se znam sotrudnikov Ameriškega družinskega koledarja in v njemu omenili, da ni popoln. Pomemboma izpuščen je bil Frank Česen, ki v Koledar že dolgo piše in tudi za bodoči letnik imamo njenov literarni prispevek, ki ga je posiljal lansko jesen. V sledenem seznamu, upamo, pa imemo navedene prav vse, ki so kdaj ali pa še posiljavajo svoje spise v Ameriški družinski koledar. Lepa vrsta jih je in ako jih nam bo saj večina onih, ki so še med nami, pomagala kakor v prošlosti, bo ta knjiga obnovljena in urejevana tako, da ne bo zaostajala ne po vsebinu in ne tehnično za nobenim prejšnjim letnikom.

Seznam sotrudnikov Ameriškega družinskega koledarja je sledeči:

Ambrožič Jože
Beniger Louis
Bernik Peter
Cainkar Vincent
Chesarek Joseph
Cvetkov Teodor
Česen Frank
Drasler Joseph
Furlan Albina L.
Furlan Boris
Garden Anton
Godina Filip
Goršek John
Gorske Erazem
Hrast Albert
Jauch Joseph
Jontez Ivan
Kaferle Louis
Kern dr. F. J.
Kerž Frank
Kobal Andrej
Krasna Ana P.
Kristan Etbin
Kuhel Mirko
Medveshek Ludvik
Medveshek Milan
Mladineo Ivan
Molek Ivan
Mohar Marja Omahen
Novak Zvonko A.
Oven Joško
Olip John
Prushek Harvey G.
Petrich Frank
Petrovich Math.
Pogorelec Charles
Poljšak Leo
Potočnik Rudi
Puncer Frank

Vsi ti so posiljali v Koledar svoje originalne spise. Veliko pa je bilo v Koledarju tudi ponatisov iz del drugih starokrajskih književnikov.

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

Ta letnik je imel izredno veliko splošnih koledarskih podatkov, precej informacij o astronomiji, mnogo podatkov, kakršni so v običaju v ameriških almanakih, o slovenskem prebivalstvu v Zed. državah, o državljanskih pravicah in naturalizacijskem zakonu, o ameriških kolonijah, proglaša ameriške neodvisnosti v slovenskem prevodu, ustavo Zedinjenih držav, velik letni pregled, mnogo znanstvenih člankov, političnih razprav itd.

I. Molek je imel v tem letniku pesnitve "Čemu si rodila sina", "Svoboda", in "Oparnice". Etbin Kristan je napisal daljši članek o Jan Husu ob priliku petdesetletnice njegove mučniške smrti. V prevodu je bila priobčena John Reed-ova "Hči revolucije". Filip Godina je pisal, kako je v Alaski, kamor je

NOVI AMERIŠKI POTNIŠKI PARNIK CONSTITUTION, predno je iz New Yorka odpeljal v Evropo

PROLETAREC, December 12, 1951

ANGELO CERVENIK: KRSTNA SLAVA PRI GAZDI JOVU

Gazda Jovo se je nervozno sprehal po veliki, razkošno opravljeni sprejemnici in živahnemu mahalu z rokami. Skušal je po vsi sili prepričati svojo hčerkko Andjo, ki je sedela v velikem zamestastem naslanjaču ob kaminu, da je njen sklep brezmen.

Andja je zrla v polena, ki so v kaminu z velikim, valujicim plamenom gorela in živo, glasno graskatala, in mu je mirno odgovarjala:

"Prisrčna hvala, gospodje, prisrčna hvala!" se je gostoma zahvaljeval.

"Oče, ne razumem te prav. Vedno si mi dopovedoval, da se noramo za svobodo boriti, da nam nihče ne more svobode davati. Ves Kosovski eiklus sem se morala naučiti na pamet ... Nikdar ne bom pozabila tvojih slamečnih besed, ki so v gimnaziji vžigale naša srca. Zdaj pa ... Skoraj dve leti je že osvajalec v deželi; dve leti že mori, pofiga, ropa ... Naši najboljši ljude krvavijo v težki borbi, ti pa mi braniš, da bi se pridružili borcem, čeprav sem še mlada in zdrava. In kaj morem nasledi izgubiti? Univerza je zaprtia ... Ze dve leti pohajkem. Ne razumem te ..."

Gazda Jovo se je ustavil pred jem. Grizel je debelo cigaro in si zaman prizadeval, da bi učuši svoje razburjenje.

"Neumnosti blebečeš," je jeno sikal skozi zobe. "Boriti se, boriti ... Smešna si! Tistih pet bosjakov bo nemara zrušilo veliki Reich, kaj? Kaj morem izgubiti? patetično izprašuješ. Kaj morem izgubiti? Življenje lahko izgubiš! Mar je komunistom za življenje kakšne takšne profesorske hčerke! Ali ne vidis, kako brezumno gonijo rebiti tudi — nevarno ..."

"In naposlед tudi nespatmetno!" mu je pritrdir starejši, že malce osivel profesar Sveta Savičevič. "Zakaj naj ne bi bil drv vzel? Potrebna so. Zakaj bi po nepotrebni zmrzoval? Koliko si plačal, Jovo?"

"Pojdi zdaj in se preobleci!" je velel Andji in pohitel v predobje. Trenutek je še presedela in premišljevala.

"V hribe mora. Mora! A kako bil šel poskušati svojo srečo. Jože Zaveršnik pa je v črtici "Hlapec" nariral skico iz delavskih bojev, kakršne je preživil.

Leposlovni del v tem letniku je bil veliko manjši kakor v teh, ki ste jih prejemali zadnja leta, veliko več pa je bilo v njih kronologije v besedi in slikah.

Zanimivost v drugem letniku je tudi tolmačenje socializma iz besednjakov pod naslovom "Socializem-razkrinkan."

Jako informativen je članek o socialističnem gibanju slovenskih delavcev v Ameriki. Avtor tega poročila ni podpisani. V II. letniku so slike dvanajstih klubov JSZ.

Kakorkoli je bila ta izdaja koledarja obsežna in vredna tudi med brati več kakor jih je bila cena (40c), se ji je vzlic temu pozvalo, da je še vedno nekako eksperimentiranje, brez tradicionalnega ozadja. Umevno. Saj je bila še II. letnik.

Prodaja in razpolaganje ni šlo najboljše izpod rok, vendar pa so dohodki pokrili stroške in bilo je tudi nekaj prebitka.

Zaradi težkoči v prodaji je upravni odbor sklenil, da se najtiski naslednji ali III. letnik (1917) le v tri tisoč iztihs. Določili so mu ceno 50c, ali 10c več kakor prejšnjemu. Tisk se je tako podražil, istotno papir in vezba. Sploh bi moral biti cena — po pravilnem proračunom — že prejšnjemu letniku 60c namesto 40c, temu (1917) pa vsaj 65c. Toda ozirali so se na konkurenco in na ljudi. Tisoče rojakov ni pogledalo na vsebinsko in kakovost gradiva, ne na ilustracije, in še manj na velikost, pač pa edino na cene. "Tega dobim za 35c, čemu bi ga še vi ne dajali tako poceni," se je glasil običajni ugovor. Treba je bilo mnogo let pojasnjevanja, da je v tem blagu in kakovosti — vzeto vesversansko — velika razlika, kakor je razlika v kv. "teti oblek in obuv." Obleko se dobri od \$16 naprej. Včasi si jo lahko kupil še mnogo ceneje. Rojak, ki je del zanjo \$12, se je lahko pobahal, da je dobil jasno poceni. Kdor je plačal za obleko \$30 ali več, so mu že zavidali, češ, da se "zvira" in "nos". Ako sta oba kupca kupila obleko po vrednosti, se je tistem, ki je plačal zanjo \$30, izplačala v praktični uporabi veliko bolj kakor onemu, ki jo je kupil za \$12. Seveda, telo je pokrila ena kot druga, pa je bila vendarle velika razlika. Nešteto rojakov so razni branjevcji ogoljufali v predvojni dobi (pred letom 1917) samo pri oblekah za stotisočake, ker so jih jim prodajali "zelo poceni", toda vse tiste cenene obleke so bile ceneno, največkrat pravzaprav ničvredno blago, pri katerem so kompanije, ki so z njim trgovale, profitirale veliko več, kakor pa če jim bi prodajale dobro blago po zmersnih cenah.

To primerjanje se sicer slabo sklapa k spisu o naši literaturi, toda kljub temu vsaj relativno pojasni, čemu so ugovorili onih, ki zroko sami v številke, s katerimi so označene cene, neosnovani in še veliko bolj neupravičeni. Knjige si vsakdo lahko kupi poceni — cele kupe se jih lahko dobi od 50 do \$1.25 izvod, in vrhu vsego so te knjige še zelo debele (ker jih knjigotričnice izdajajo na čimdelejšem papirju), toda pravilo vrednosti ostane.

Literatura je slabe in dobre vrste; istotno mesnine, kava, žita — in posebno še literatura. Milijone in milijone knjig je bilo v Ameriki razpečanih po kvodru in tudi ceneje, ki pa so bile v resnici strup za duševno in telesno stran človeka. Tudi med Slovenci je krožilo veliko več šund literature, kot pa čita, ki vzgaja in dviga.

Med Slovenci v Zed. državah je bilo težje popularizirati dobro slovensko literaturo kakor pa v starem kraju. Velika večina oriseljencev je smatrala, da je Mohorjeva družba visek, in le knjige Mohorjeve družbe so upoštevali. Ce teh niso dobili, drugih spletov naročiti niso hoteli.

To je bilo v dobi, ko so skušali iz Ameriškega družinskega koledarja ustvariti knjige, ki bi se med Slovenci v Ameriki splošno priljubila.

(Dalje prihodnjič)

1

odlično," je ponosno poudaril gazda Jovo.

"Hm, ti Slovenci ... Saj veste, ne? Tisti Rupnik, bivši jugoslovanski general ..." je jel razlagati Savičevič.

Zivkovič mu je naglo segel v besedo:

"Kaj bi pometali pred tujim pragom, Sveta, ko pa imamo tu njegovega najiskrenjejšega prijatelja Nedića ..."

Stojanovič, ki je z robcem briral stekla na nanosniku in se prikupljivo smehljal, je nekam tjavaš zinil:

"Nedić, vidite ... Jaz mislim, da ni ta Nedić nič slabši Srbi, kot kdor koli med nami ... Jaz mislim celo, da se mož žrtvuje ..."

Zivkovič se je zasmehljivo naseboval:

"Lahko se sмеjetе, gospod Zivkovič, menim pa, da imam prav. Ta nesrečni Nedić nam je potreben kot nekakšna profila.

Savičevič mu ni pustil, da bi bil povelen svojo misel do konca, marveč je malomarno zahamil z roko in mu segel v besedo:

"Profila, menite, gospod Stojanovič. Videli smo — v Kragujevcu pobili skoraj vse moške sorodnike. 'Vsi ne. Po govorjal sem se z nekim nemškim oficirjem, zdravnikom, ki se je zavoljo pokolja v Kragujevcu strahotno zgražal.'"

"Zražanje je poceni!" je ujedljivo in zasmehljivo ugovarjal Zivkovič. "Če bi tisti zdravnik bil zares mož, bi ..."

Besedilo mu je presekan v sprejemnico, star, častitljiv gospod z dolgo silo in valovitimi srebrnim, nazaj počesanimi lasmi.

"Gospod Bora Stojanovič, procurist v tovarni Last," ga je predstavil gazda Jovo.

Vsi so mu spoštljivo segli v roko.

Stojanovič se je prijetno smehljal. Temne oči so mu nemirno begale s predmeta na predmet. Sedel je v naslanjaču in si gladil dolgo brado.

"Gospod Jovo," je reklo, "ta le vaš radijski sprejemnik je pa prav zares izredno lep."

"Philipsov je. Je prav dober. Preskrbel mi ga je neki Slovenc, mlad inženir, ki dela pri Philipsu. Saj bo danes prišel sem. Vsaj obljubil mi je."

"Se sliši 'New York'?" je vprašal Stojanovič. "Celo Tokio se sliši in sicer

poslušali lepe slovenske pesmi. Srečni prazniki bodo za nje, ko bodo vedeli, da ste se jih vi spomnili s tako lepim, trajnim daram.

Vsi dobro veste, da slovenska pesem, če je ubrano zapeta, nikdar ne postane stara, in imamo od nje lep duševni užitek, kadar jo poslušamo. Pesem spreminja Slovenca od zibel do groba. Mati poje detetu ob zibel takoj, ko ga povije v plenice, in ko oče zasliši jok otroka, takoj ponosno pravi svojim prijateljem:

"Ali ga sliši, dober glas ima, pevec bo!" Ko smo hodili v šolo, ko smo bili zaljubljeni, ko smo šli k vojakom, ko smo se ozemili, ko smo postali starci, ko smo bili veseli in žalostni, da vse to in se veliko več je takoj na lep način povezano v slovenski narodni pesmi, ki se prične: "... kjer so me zibali mamica moja ..." in konec iz "... vigid se povrne — tratica pogrne se s cvetlicami — ali prijatelja nikdar več nazaj ne bo ..." "

Ako naročite Prešernove plošče, ne boste samo storili svojo dolžnost do svojih bližnjih, pač pa boste s tem tudi storili svojo narodno dolžnost, katero ima vsak zaveden Slovenec do narodne kulture, katera je najlepše izražena v slovenski pesmi. Zavedati se morate, da posebno tu kažem.

"Profila, menite, gospod Stojanovič. Videli smo — v Kragujevcu, Kraljevu ... Videli smo! Za tisto kri odgovarjal tudi on!"

Zvonec se je oglašil znova.

Vstopili sta Stojanovičeva soprona, debeluna, rdečelica, bolj majhna ženska in njena hčerka Jagoda, visoka, vitka, elegantna, močno nalepotičena, pa vendar prav prikupna plavolaska.

(Dalje prihodnjič)

BESEDA ZA LEPO SLOVENSKO PESEM

Chicago, Ill. — Veseli božični prazniki in srečno novo leto vam želi pevski zbor "France Prešeren" in srečno novo leto vam želi pevski zbor "France Prešeren". Vi pa lahko na najlepši način voščite praznike svojim prijateljem in sorodnikom, ako naročite za nje album Prešernovih pesmi. Vaši sorodniki in prijatelji bodo prav gotovo imeli vesele praznike, ko bodo

Pevski zbor "France Prešeren" ima že več kot polovico v Ameriki rojenih pevcev, in posebno tem fantom boste dali krajžo, če kupite Prešernov album. S to vašo malo žrtvijo bo ste gotovo podaljšali življenje lepih slovenskih pesmi v Ameriki.

Za vse nadaljnje informacije prečitajte oglas, kateri je priobčen v današnji izdaji.

Z narodnim pozdravom,

Anton Krapenc.

**More than
4,000,000 people
sleep under Electric Blankets**

And here's what some of them say:

"Edino teliko z našim električnim odelovalom je, ker ga hočejo rabiti vsi v družini. Uverili smo se, da ga ne more v oddajo stalne tonlate ničesar prekositi, neglede kako hladno je vreme."

Mr. & Mrs. W. Zlotkowski
8319 Buffalo Avenue

REFLECTIONS

By Raymond S. Höfkes

IN "A RE-EXAMINATION of some old Socialist slogans" which Norman Thomas has presented to readers of "The New Leader," a Social-Democratic Federation publication, Norman Thomas scraps the idea that "only socialism can bring secure peace."

I write to agree with my party comrade who, always with my approval and sometimes with my vote as a convention delegate, has been a six-time socialist party candidate for President of the United States.

War is only one of the things that socialism — especially if it is limited to one or even a few nations — will not cure. Others, not necessarily in the order of their importance, are cyclones, sexual perversion, individual egotism and dandruff.

IT IS EASY for me to accept the case that Thomas makes because quite a few years have elapsed since I reached the same conclusion and urged by voice and typewriter that socialist attitudes on war be purely personal and idealistic rather than "party line" and (if readers will pardon the expression) pragmatic. It is easy also because —

I became and remained a socialist, not because of what I thought socialism would NOT do, but because of what I believe it CAN do.

HAVING HAD THE good judgment to be born in the U.S.A., I am an American socialist. I remain one because I believe that a socialized economy in the U.S.A. will end class exploitation and make it possible for all the wealth that all American workers produce to be distributed entirely on the basis of social service and not at all upon the capitalist proposition that owning something entitles an individual to a share of the wealth that labor creates.

I also believe that socialism can plan production and distribution in such a manner that all able adults not only would have the obligation to do their share of useful work but would have the opportunity to work as a matter of course, pretty much as, under capitalism, every child is obliged to go to school and, with some deplorable exceptions which even capitalists will not openly approve, has a sure place in the public school system. At least socialism could remove the necessity of fighting for a job.

APPLYING MY REASON to my grandson, I admit that even a socialist U.S.A. might put a gun or an atom bomb in his hands and send him out to be slaughtered in a war of defense—or possibly ever of offense.

But whatever else such a war would be, it would not be a capitalist war which, as experience has demonstrated, results in the enslavement of "victors," not to a foreign foe but to an owning class which winds up owning a multi-billion dollar lease upon the lives of generations of workers who are burdened with astronomical national debts.

Maybe a socialist U.S.A. would fight for "religion or ideology" and maybe it would fight for manganese.

Found It No Fun to be Poor

Twenty years ago, Alexander Munsell, a young man who had always been rich, gave away his \$1 million fortune and voluntarily took up a life of poverty in New York City.

"I had a bushel of money around me," he said. "I wanted to experience the reality of being poor."

"Now I have found a great peace. Extreme wealth is certain to distort one's point of view. I never knew what living was before. Always it had been 'Yes, Yes, Mr. Moneybags, whenever I walked.'

His wife could not see it that way, and divorced him. Munsell often went hungry as the years passed by. Now, at the age of 56, he has inherited another fortune of \$650,000, and one of his relatives says "he will keep it this time," because he has had enough of "the reality of being poor."

"He came to realize something that people who work for a living can never forget"—that it is no fun to be poor.

Let's Not Cheat Our Children

Is America neglecting its own children, while being generous to the armed forces and to the people of other countries? That question was put before 500 delegates to the National Conference on Teacher Education, at Palo Alto, California.

Speakers said our public schools "face the worst crisis since they were weakened by World War II"—a crisis caused by "shortage of teachers, lack of school buildings, and inadequate financial support."

Many children go to school in basements, attics and makeshift, unsanitary buildings." Many communities already accept as "normal" the fact their children can go to school only half a day, or even for one-third of a day. "America is spending proportionately less on education now than it did 10 years ago."

Defense and world-aid are important, but let's not forget our own children.—Labor.

'All Chiefs
No Indians'

Reports Charge Huge Waste

By High "Military Brass"

The Senate Preparedness Committee, headed by Senator Lyndon B. Johnson (Dem., Texas), issued the second of two reports charging the military "Brass Hats" with the pending the taxpayers' money wastefully and recklessly.

The latest report says there is far too much "high brass" in Washington, and makes these startling statements:

1. There are 361 generals and admirals in Washington — "only 36 less than there were at the high point of World War II."

2. Now on the Washington payroll of the Defense Department are 91,081 civilians—almost as many as the 98,071 employed at the end of World War II.

Forces Far Smaller Now

3. "Yet today there are less than 3.5 million men in the armed forces as compared with more than 12 million" at the peak of World War II.

If this sort of thing continues,

the report says, our fighting forces may wind up with "all chiefs and no Indians."

The earlier report describes huge waste of money and men found during the committee's visits to Navy and Marine posts, and says the same thing goes on at military camps of all the armed forces.

"It is significant," the committee says, "that most of the information we have received on waste at military posts has come from enlisted men—reserves fresh from civilian life."

These men, with their close ties to civilian problems, are deeply conscious of the drain on the taxpayer's dollar."

As a result of this report, Senator Johnson received from Francis P. Whitshair, Undersecretary of the Navy, a letter promising to take steps toward reducing waste and the number of high officers in the "Chair Corps."

Don't Let 'Diet Quacks' Fool You

Charles W. Crawford took office as Uncle Sam's new Food and Drug commissioner, and immediately spoke some reassuring common sense.

Don't be fooled by "diet quacks," he urged. "A small army of food faddists is preaching the false doctrine that American food is deficient in vitamins and minerals. They say every disease from cancer to insomnia is caused by malnutrition, and that we must supplement our diet with some outlandish food or vitamin."

The truth is that America, far from suffering malnutrition, has the most abundant and nutritious food in the world, and is enjoying the best health of any nation in history."

What Is Success

It's doing your job the best you can.

And being just to your fellow man; it's making money, but holding friends.

And staying true to your aims and ends;

It's figuring how and learning why, And looking forward and thinking high.

And dreaming little and doing much;

It's keeping always in closest touch With what is finest in word and deed.

It's being thorough, yet making speed.

It's daring blythely the field of chance

While making of labor a brave romance;

It's going onward despite defeat And fighting staunchly, but keeping sweet,

It's being clean and it's playing fair;

It's laughing lightly at Dame Despair;

It's looking up to the stars above, And drinking deeply of life and love;

It's struggling on with the will to win;

But taking loss with a cheerful grin;

It's sharing sorrow, and work and mirth,

And making better this good old earth;

It's serving, striving through strain and stress,

It's doing your noblest — that's success!

FOR A GOOD
SOVIET-AMERICAN WAR

It seems that the Russian people and the American people like each other. Nikolai Shvernik, Chief of State of the Soviet Union, stressed that point when he presented a peace proposal to our "Dear Mr. Secretary of State." And President Harry S. Truman emphasized the same kind of affection some time ago in a letter which has been published in Russia for the information of the people there.

Now with all that good feeling existing between the millions of human beings who live in both countries, it would seem the height of insanity for them to go into a shooting war against each other.

However, there is some "bad blood" in both nations. It seems that the big people of the U.S.A., and their journalistic lackeys hate Joe Stalin and his generals and bureaucrats. And vice versa.

So why not settle the differences that exist by a war between those who hold the grudges?

What we have in mind is something like a combination riot and clambake. Let the haters of both countries get together on a vacant area and fight it out—with bullets if they really thirst for gore, or with squirt guns if that suits their tastes. And when the brawl is over let the survivors go over to where the Russian people and the American people will be having a bang-up clam bake.

Perhaps all this seems foolish and irreverent. But we are serious enough when we ask why it is that people should be worried about fighting each other when, as their leaders insist, they really regard each other with fond affection.

We are equally serious when we give the answer to our own question. The answer is that modern wars never are made by the people who do the fighting. They are made by leaders who have special personal interests in mind but who prefer to have their fighting done for them by the people who work for them in peace time.

Military leaders know very well that the common soldier doesn't hate nor want to fight. Indeed, one of the greatest troubles the "brass" has is to keep the troops from fraternizing. They always do it when they get a chance; in our own "war between the states" the "Yanks" loved to swap food with the "Rebs" for tobacco. And we recall that as soon as the shooting stopped after World War I the American troops of occupation fitted themselves into German home life like a hand fits into a glove.

The reason we have wars may be the fact that the people don't really rule their own destinies. In time of peace they are controlled and exploited by profit-mongers and in time of war they are duped and used by the same clique in the role of war-mongers.

It's our opinion that the people of all countries need to end the game of class exploitation at home as the first big job of getting along with the people of all other countries. We believe it is possible for people who like each other to work with each other a darn sight more easily than to fight against each other . . . if they first get rid of the exploiters and profit-takers in their respective nations.

—Reading Labor Advocate.

Something Rotten About Apples?

Many Americans would like to eat more apples and pears, but can't afford it. Perhaps they should move abroad, where they can buy American apples a lot cheaper.

The Department of Agriculture announces it will stimulate export of apples and pears, by paying to "exporters" subsidies equal to 50 per cent of the export price."

This means, for example, that a foreign buyer can purchase for \$1.25 a bushel of apples for which the American "exporter" gets \$2.50, the other \$1.25 coming from Uncle Sam's taxpayers, including those who can't afford many apples.

Incidentally, the law making this possible was voted for by Senator Harry F. Byrd of Virginia, this country's biggest apple grower, who thinks government subsidies are "socialism" when they help ordinary people.

Byrd will benefit from the apple subsidies, whether or not he does any of the exporting, because it will reduce the supply of apples in the United States and thus raise their price.—Labor.

Immediate Future of What a Dog's Life
Cold and Coal

So far as the forecasted weather is concerned during the next 15 years, coal production and consumption could increase immeasurably.

Dr. H. C. Willett of the Massachusetts Institute of Technology, a noted meteorologist, said recently that an explanation of the sun-spot cycles, going back to 1750, points to cooler summers and winters during the next 15 years.

Writing in the Journal of Meteorology, Dr. Willett reported that official records of sun-spot activity definitely link their activity with weather conditions in all parts of the world.

With the expected delay in the next sun-spot maximum, Dr. Willett believes that "the temperature level over much of the world will fall significantly, probably reaching a first minimum level during 1960-65 period."

Northern Europe, the eastern U.S. and Alaska are geographically linked in the cold-weather spread.

A VERY BIG ORDER

Louise, a little girl who had begun life in a happy-go-lucky household, went to spend a few months with a very strict aunt.

One evening, after a trying day when she had been scolded more than ever, she knelt for her evening prayer.

This is what her aunt heard as she passed the open bedroom door:

"Oh, dear angels, make all the bad people good and all the good people a little easier to live with."

which permits states to make public the names of old age pensioners, widows, dependent children and others on relief rolls.

Those favoring opening relief rolls to public inspection say such a system would help keep everybody honest in distributing public money," she declared.

If so, she added, then the same principle should be applied "to Iowa's farmers, veterans and other groups" who receive "tens of millions of dollars each year" from the Congress in adopting the "Jenner rider."

SMART BOY

A kind old gentleman seeing a small boy who was carrying a lot of newspapers under his arm, said: "Don't all those papers make you tired, my lad?"

"Now, I don't read 'em," replied the boy.

Who Trusts American Capitalism?

As described by an article in a recent issue of Collier's magazine (which is reported upon by Federated Press; we haven't seen it), the United States of America is going to win the next world war about the year 1960. It will be a coker while it lasts, which won't be overly long. But virtue and capitalism will come out on top if the Collier prophets are correct.

We comment upon the matter because it occurs to us that some may wonder what the United States is waiting for—and to answer that question as we see things today.

Our answer is that there is infinitely more reason for capitalist America to go to war against Russia right now than there ever was for either of the two world wars that were fought within the present era of change and decay which ill around we see."

One reason why we haven't gone to it as yet is that capitalism is still able to keep the common people occupied and reasonably-well fed, and still preserve the appearance of profits by wasting time and material in war preparation, war maneuvers, cold wars and part wars.

Another reason, judging from findings and comments of observers who have studied the public mind in "free" nations, is that American capitalism just doesn't have a real national friend in the world.

Jingo American propagandists may be able to sell the capitalist economy to people within our own country. But they can't sell it to Western Europeans. Indeed, there is a growing number of writers who are reporting fear and dissatisfaction about what Uncle Sam is doing to preserve his system against the killing encroachments

Patriotic?

Here's patriotism for you! While some of Uncle Sam's airmen are off to the front in Korea, patriotic landlords in Spokane, Washington, decided to boost the rent on their wives and children. The wife of at least one of these boys was handed an eviction notice.

The landlords put over decontrol of rentals in Spokane last year. Mayor Arthur Meehan said if the situation gets worse, he will recommend restoration of the control.

Heavy Purchases

The railroads are making heavy purchases of locomotives. In the first half of last year, 1,127 new engines, all Diesels except five, were put on the rails, according to the A.R.R. This is the largest number for any six-month period since 1923. One thousand engines are still on order.

Boom Contradicts 'Bunk'

The stock market lunged ahead to a new four-year high." American business plans a record investment of \$5 billion for new plants and equipment in the current quarter of this year." The papers are full of such "boom" headlines.

Half-Seas Partners

Commerce Secretary Sawyer has stated that Americans will have to do without some things so that our "overseas partners" can be supplied with goods they must have. He said they need a variety of things to "play their proper role in our common mobilization."

Said the Secretary, "Nobody or at least very few people will be satisfied. It is necessary to make decisions which hurt or at least which greatly inconvenience many people." What's all the necessity about?

PERFECT BOY

Willie was doing penance in the corner.

"I can't help it if I'm not perfect," he sighed. "I never heard of but one perfect boy, anyway."

"Who was that?" asked his mother, thinking to point a moral.

"Dad," came the silencing reply, "when he was little."

She Sounds 'Shame List' Challenge